

LA RENAXENSA

LA RENAISSANCE

LA RENAXENSA

REVISTA CATALANA

DE

Literatura, Ciencias y Arts

Any V

TOMO I

BARCELONA

~~~~~
IMPRENTA DE LA RENAXENSA

Montjuich del Bisbe, 3, baixos

1875

LA RENAISSANCE

REVISTA CATALANA

DE

LLETRAS, CIENCIAS Y ARTES

VOL. V

TOMO I

BARCELONA

IMPRIMERIA DE LA RENAISSANCE

Manuel de la Riba y Riba

1875

TAULA

D' AUTORS Y SAS COMPOSICIONS

	Pag.		Pag.
ALSUS, PERE.		Lo mont del Fay..	547
Troba singular.	310	BLANCH, JOSEPH.	
ANAIS DE ROUMANILLE, ROSA.		Fragments d' un llibre de	
Sonet de Petrarca.	189	viatge.	458 y 533
ANGELON, MANEL.		BOFARULL, ANTONI DE.	
Lletres catalanas.	15	Dos mots sobre 'ls quatre	
ARGULLOL, JOSEPH DE		mots (ortografia catalana)..	45
Lo Rondallayre, (Bibliogra-		BRIZ, FRANCESCH PELAY.	
fia).	358	Del llibre del cor men..	33
Associació de Gerona.		La mort d' en Jaume.	148
Llista de las composicions re-		CALVET, DAMÁS.	
budas.	121	Sibila de Fortia (fragment)..	29
AULESTIA, ANTONI.		Mallorca cristiana (fragment)	395
La influencia de Catalunya		CAMPS Y FABRÉS, ANTONI.	
en lo progrés d' Espanya. . .	301	Las tres flors desencantadas.	353
A.		COCA, EMILI.	
Los dotze mesos.	250	La fàbrica.	518
BALAGUER Y MERINO, ANDREU.		COLLELL, JAUME.	
Fragment inédit de la cuar-		Comunicat.	368
ta Heroida de Ovidi.	491	Consistori del Jochs Florals	
BARTRINA, JOAQUIM MARIA.		de Barcelona.	
Quan feya fret.	221	Cartell.	334
Delirium tremens.	285	Adició al cartell.	409
BELL-LLOCH, MARIA DE		Llista de las composicions	
La batalla dels morts.	64	rebudas en secretaria. 372, 409,	
La pesca del fluix.	280	439, y 473.	

	Pág.		Pág.
CREUS, TEODORO.		MESTRES, APELES.	
De las constitucions de Catalunya.	136	Revista de l'Exposició de Belles Arts.	76 y 103
Documents curiosos.	314	Remitit.	233
CUTXET, LLUIS.		Marian Fortuny (necrologia).	237 y 269
A D' Jaume primer d' Aragó.	165	MILÁ Y FONTANALS, MANEL.	
FITA, FIDEL.		Quatre mots sobre ortografia catalana.	3
Salabrugas, (bibliografia).	34	Arnaldó de Beseya.	108
Tres cartas inéditas del rey Alfons lo sabi.	173	MISTRAL, FREDERICH.	
FITER, JOSEPH.		Traducció de Quixot.	41
Novas sobre los objectes marítims y de guerra descubiertos en lo port de Barcelona.	145	MOLINS, ANTONI.	
Gramática catalana, (bibliografia).	407	En la mort de mos fills.	288
GATELL, JOSEPH ALFONS.		Tribut á la memoria del lloregat poeta N' Eusebi Anglora.	554
Lo camí del saber.	70 y 347	OPISSO, ALFREDO.	
GENER, POMPEYO.		Caretas y disfresas.	319
La llegenda del Juheu errant.	381	PALAU, EMILIA	
GENIS, SALVADOR.		A ma inspirada amiga y lloregada poetisa Victoria Penya d' Amer.	190
Lo bressol nou.	217	PANADÉS, JOSEPH.	
Musica trista.	433	Los avis y los nets de la rassa llatina.	197
Adagis catalans.	506	PUIGGARÍ, JOSEPH.	
GÜELL, PERE.		Dos flors lliterarias de la etat mitjana.	21
A ma aymia.	327	Un recort al doctor Pere Vives y Cebriá, (necrologia).	99
LA REDACCIÓ.		Altre recort.—Deute del cor.	200
A nostres lectors.	1	Del mal parlar en catalá.	274
MALUQUER, JOAN.		RENYÉ, FREDERICH.	
Lo canal d' Urgell.	413, 445 y 485	Las postres d' un casament.	437
MARTI Y FOLGUERA, JOSEPH.		La Flor d' Urgell.	556
Las darrerías del any.	258	RIERA, JOAQUIM	
Quan ve 'l bell temps.	471	Lo psalm de la vida.	83
MASPONS, FRANCISCO		Gent de la terra.	208
L' Espluga de Francolí. 89, 125 y 157		Aniversari de la mort del popular músich-poeta Joseph A. Clavé.	355
Lo bou d' or.	204		
Dias feriat.	419 y 452		

	Pág.		Pág.
ROCA, JOSEPH.		UBACH, FRANCESC.	
Jochs Florals (bibliografia. . . . .)	180, 222 y 329	Discurs pronunciat en la sessió inaugural de <i>La Jove Catalunya</i>	389
La filla del marxant.	362		
RODOREDA, JOSEPH.		VALLDAURA, AGNA DE.	
Mignon.	365	A un aucellet.	112
R. LL.		VERDAGUER, ALVAR.	
Distribució de premis de la <i>Academia Bibliográfico-Mariana</i> Lleyda.	113	Un poeta llibreter.	94
SALETA, FELIP DE.		VERDAGUER, MAGÍ.	
Cosas del cor.	326	La Musa vigatana.	241
SARDÁ, JOAN.		VIDAL, GAYETÁ.	
<i>Algo, Cartas familiars sobre un asunto trascendental, Apuntes para formar una biblioteca, Publicacions de fi d'any, Cançons de la terra, Apuntes de Historia de Lérida, Asociación literaria de Gerona, Biblioteca agrícola, Cançons Aleores, Avant, Guspiras, Certámen poético de la Academia Bibliográfico Mariana, Lo llibre del cor meu.</i> (Bibliografias) 84, 187, 188, 229, 232, 260, 261, 291, 401, 403, 480, 517, 513 y 560		Al Sr. D. Francisco Maspons, parlant del llibre <i>Los Jochs de la Infancia</i>	26 y 56
Lo diari del viatge del Sha de Persia.	142	VILARRASA, EDUART.	
Divuyt anys.	176	Pensaments suggerits per la pròxima festa dels morts.	9
Comunicat.	292	VILASECA Y DOMENÉCH.	
SERRA Y CAMPDELACREU, JOSEPH.		Lo monument á Clavé.	341
A un lloer.	469	VINARDELL, ARTUR.	
SERRA, JOAN.		Queixas.	151
Noticias biográficas sobre Marian Fortuny.	426 y 494	V. E. X.	
SOLANES, RAFEL.		La taula de cambi y lo Banch nacional.	131
L'escéptich.	521	X.	
TOBELLA, J. X.		Festa pública de la Academia de Lleyda.	114
Exposició de Floricultura.	546	A mes s'han repartit durant los mesos de publicació d'aquest volum, 6 plechs de la novela de 'n Frederich Soler L' ANY TRENTA CINCH, y alguns plechs de la novela que 'l Sr. Martí y Genís ve publicant. Aquestas obras igualment que la HISTORIA DE BANYOLAS de la que hem repartit durant aquet volum alguns plechs se acabarán per tot aquest any. LA RENAXENSA ha publicat igualment en la secció de Novas tot lo que referent al mohiment literari, artístich y científich, axís en Catalunya com fora d'ella, ha cregut podia ser de utilitat á sos lectors.	
TOMÁS Y SALVANY, JOAN.			
A ma benvolguda amiga Maria del Pilar Senespleda.	552		

LA RENAXENSA

15 DE OCTUBRE

À NOSTRES LECTORS

Circunstancies agenas á nostra voluntat, com diguerem en l'últim número, nos obligan á avansar de tres mesos las reformas que pera LA RENAXENSA teniam projectadas.

Humils conreadors de las lletras catalanas, entussiastas com qui mes de sas bellesas volem tant sols que la *Revista*, seguint pas á pas lo despertament del novell esperit, sia fins allá ahont nostras forsas ho consenten un trasllat fidel de sa preponderancia y robustesa. A est fi hem cregut convenient susbtituir la forma antiga per la actual, mes manuable, mes propia pera la índole dels treballs que venen á honrarla, no perdonant sacrifici de cap mena per introduhirhi totas aquellas milloras que pugan ferla mes considerada dintre y fora de casa.

Contant ja quatre anys de vida, per demes fora evidenciar ahont anem ab nostra incessant propaganda. Fulléginse 'ls quatre volúms que forman la colecció de la *Revista* y 's veurá sempre, en totas sas planas, baix un sens fi de manifestacions lo desitj, la convicció ferma de tornar la nacionalitat catalana al envejat temps de sa esplendorosa gloria.

Molt ha fet en pocs anys l'idea nova; ben clar s'obra l'espai als qui tenim fe y creyem; emperó 'l concurs de tots se necessita pera dur á bon terme l'arca santa de nostras aspiracions; y no será per cert LA RENAXENSA qui tracti de separar voluntats, ni atiar discordias en lo pacífich moviment catalanista. Nostra revista, no pertany á tal ó cual fracció ó escola: en LA RENAXENSA, y aixó ho diem molt alt, hi cap tot aquell que per Catalunya trevalli, vinga d'ahont vinga y manifesti sas ideas ab l'ortografia que 's vulga.

Tota cuestió, ja sia religiosa, ja política, queda completament separada de nostras columnas ahont sols se veurán representadas las ciencias, las arts y las lletras, com á fillas del bon seny y de la laboriositat que sempre ennobleix y dona prosperitat als pobles.

Darém mes extensió á la part crítica, ocupantnos també de las obras castellanias escrites per fills de Catalunya ó que 's referescan á assumptos ó fets de la terra que á las nostres mans arribin y totas aquellas noticias ja de casa, ja forasteras que judiquem dignes de marcada atenció.

Aixó será d'avuy mes LA RENAXENSA. Si segueix captant-se com fins are la voluntat dels catalanistas, si tothom la ajuda en sa empresa, altrás y mes trascendentals serán las milloras que estém promtes á introduhirhi.

LA REDACCIÓ.

QUATRE MOTS SOBRE ORTOGRAFIA CATALANA

Havent sigut preguntats, mes de una vegada, de lo que pensavam en punt á las qüestions de ortografia catalana que han originat entre 'ls promovedors de la esplendent renaixensa de la nostra literatura no poques diferencies y quasi podriam dir: «bella.... plus quam civilia», y essent prou de mal tornar una resposta de paraula y compendiosa, pensarem ferne un articulet y á ell nos comprometerem mes endevant y ara de bona ó de mala gana l'havem d'escriure. Mes devem advertir que en aquesta materia som un poch tebis é indiferents, creyent que la hora y quant se tracta de formar una ortografia nova en tot ó part, que no sia purament fonética, mes que mes *si no 's te una sola mena de parlar que servesca de patró*, per forsa s'hi ha de ficar quelcom de convencional que no 's pot mirar com article de fe. Per aixó no tractam mes que d'oferir poques y encara poch estudiades observacions pera que quiscú en prenga lo que vulla.

En aquest temps de resurreccions de llengues oblidades (1) no es sols la ortografia de la nostra la qui ha promogut dificultats y bregues.

La rumana ó moldo-valaca, que fins ara poch temps ha s'havia escrit ab alfabet grech-eslau, darrerament ha volgut usar del de sa mare y germanes y ha tingut de fabricar de cap y de nou una ortografia. Mes los uns han tirat cap al sistema fonétich, y altres, entre ells los académichs de la llengua, s'han llansat de pit al etimológich, haventhi

(1) En les mateixes llengues oficials no deixa de haverhi encara alguna coseta. En la castellana que te una ortografia molt arretglada se veu una tirada etimológica en la conservació de la *x* (v. g. *auxilio*) y una tirada fonética en la supresió d'altres consonants (v. g. *trasladar sétimo, reló*). En la francesa veyem un famós impressor que després de haver introduit per tot lo mon milions dels seus llibres subjectes á la ortografia académica, ara voldria reformarla.

qui afegeix á les lletres molts signes, á modo de cues y cres-tes, per senyalar la vera pronunciació.

En los dialectes del mitxjorn de Fransa se nota mes con-cordia. La rahó principal es que haventse ja perdut l' anti-ga llengua dels trovadors en los derrers segles, cada terra hagué de arreglar-se una nova ortografia apropiada al seu parlar, y ara, ja sia que 's tracta de purificar eixos dialectes, no se ha intentat uniformarlos ni per consegüent resucitar l' antiga llengua. A mes en Provensa va comensar quasi sol lo respectable Roumanille y despres lo gran poeta y expert provenzalista Mistral ha adoptat, perfeccionantla, la ortografia de aquell, y la han seguida sens contenció, aco-modantla, quant s' esdevé, als diferents territoris, tots los anomenants felibres, homes alegres y de bona jeya. Sols un escriptor de molt mérit, en un llibre de poesies popu-lars, gosá menysprear la ortografia avinyonesa y li caygué sobre una pedregada tan grossa que ventura que no fou mes que de paraules.

La renaixensa de la llengua catalana duya mes greus dificultats. Esta llengua may ha sigut mirada com un dia-lecte ó com un aplech de dialectes que cada terra pogués escriure á son pler: sempre s' ha cercat, encara que per di-ferents camins, un ideal de bon catalá. Mes succehí que cap á la fi del segle XVI y majorment en lo XVII, no fent ja compte dels escrits vells, foren adoptades noves formes, mes acomodades al parlar de molts territoris y entre ells al de la capital Barcelona, pero que reberen les encontrades de pro-nunciació diversa, com, per exemple, la Vall de Andorra que encara les emplea en escrits oficials.

Tenim donchs dues menes de catalá, ó estrenyent mes la qüestió, dues ortografies les quals se diferencian al primer cop d' ull pels plurals ja en *es*(1), ja en *as*. Una y altre tenan ara feels secaces y la conservació de la una y la renovació de l' altre han sigut defensades por dos egregis Catalanis-tes; lo un que ha legislat ab molt seny gramatical la mes moderna, lo altre que ab sos bells exemples y sa influencia ha treballat per la resurrecció de la mes antiga.

(1) Ja sabem que no sempre 's trova *es* en los antichs escrits. En aquells temps les practiques ortogràfiques se seguian per instinct mes que per regles ben determinades y per ço los escriptors y copistes, segons era son territori ó sa impericia, barrejavan *as* ab les *es* plurals aixis com posavan sovint *e* per *a* singular.

Ara vejам les rahons de mes pes, es á dir, *las que tals no 's semblan*, que 's poden aduhir en pro del un y del altre sistema.

La forma antiga es la dels temps en que la nostra llengua tenia plena vida pública y privada, en que s' escrigueren nostres obres mes famoses y de major interés pera la historia general y literaria; y ademes corresponent á una gran part del territori de la mateixa llengua, ahont cabalment se pronuncian ab mes puresa les vocals, es á dir, á tot lo regne de Valencia y á la que 's diu ara provincia de Lleyda y un bon tros de la de Tarragona.

La forma moderna de la llengua era ja la tradicional y per tots admesa, aquella en que los de Catalunya y de les illes haviam après á estimarla com á llengua escrita vivent, la mes apropiada al parlar de moltes encontrades, los nadius de les quals han de fer un esforç per pendre l' altre; y ademés l' adopció de aqueixa havia de portar mes duptes y mes diferencies especials y si 's volgués ser conseqüent la substitució de la *e* á la *a* també en moltes terminacions de verb v. g. *troven* per *trovan* empobrint la conjugació y confonent certes formes indicatives ab les subjunctives.

Dues rahons s' han proposat que no 'ns persuadeixen, y son la irregularitat de que la *a* singular se convertesca en *es* plural, perquè es sabut que 'ls idiomes tenan anomalies que no poden mudar los escriptors (1); y la de que dites finals en *es* afeminan la llengua, quant les usen los descendents dels ilergetes que en bona fe no passen pas per gent molla ni fluixa.

Altres punts dificultosos hi ha y lo qui per nosaltres ho es mes es el de la *x*. No veyem perquè s' ha de escriure *baix* y no *baixa* ni *baixada*. O sempre ó may. La *cz* (v. g. *eczercit*), que hauria de correspondre á un antich *cc*, nos sembla forma exótica.—Aixís encara que hi trovam inconvenients, seguim, al menys per ara, usant de *ix*, que miram com un doble signe corresponent á un so senzill (2), com ho es també lo de la *ny* (ñ castellana).

(1) Lo voler reformar certes rareses de les llengues nos recorda á un director de col·legi (parlam de mes de quaranta anys) que preguntava á un mestre de llatí perquè los gramátichs no habian reduhit á un sol los acusatius dobles com *navem* y *navim*.

(2) En algunes encontrades se fa sentir molt clar la *i* ans de la *x*, mes no es aquest lo motiu de sa adopció.

Ab tot que la terminació *ig* per lo só actual *tx*, en algunes parts *itx* ó *its*, com en *boig*, *puig*, sia molt arbitraria y antifonética, deixar de usarla seria un cop massa fort á la tradició tant antiga com moderna. ¿Voldriam que les innumerables families que 's diuhen *Puig* densá que hi hagué noms de casa, se tornassen tot plegat *Putx*? Es ver que après de la *i* s'ha de seguir per forsa un altre camí y escriurem *mitx*, encara que mateix só seria 'l de *mitj*, sols perquè quant dues consonants germanes sonan iguals en articulació inversa es mes gramatical usarla forta. Y no hi fa que tingam *mitx* y *mitja*, tan bon punt com tenim *amat* y *amada*.

En una cosa no hi pot haver dupte y es en los infinitius dels verbs que corresponen al *ere* breu llatí. Ja que s' escriu *amar*, *saber*, *llegir*, encara que son poques les terres ahont aixís se pronuncia, en los dits altres infinitius s'ha d' escriure una *r*, no dues: tant mal es *pareixe* com *creurer*.

Lo us del accent agut per senyalar les síl·labes dominants ó com se sol dir llargues ó tòniques ab tot y haver sigut imitat del castellà es seguit per tots ab major ó menor conseqüència. Com creyem que hi ha poch que advertir en lo que á ell pertany sols direm que no voldriam que s' introduhís la nova costum de la Academia espanyola que s' en serveix també per diversificar homònims, y per altra part que 's deu ordenar conforme á regles y no al albir del escriptor, segons li sembla ó no oportú en cada cas particular. En lo que pertoca al accent greu pera distingirse homònims (*Déu*, *deu*) no 'ns apar gens mal, pero si innecessari pels naturals y enfadós pels forasters á qui la llengua francesa ha acostumat á mirar dit accent greu, al revés de lo que fem nosaltres, com á significatiu de la vocal oberta.

L'apóstrofe ó elisió de vocals es de fácil reglamentació en la ortografia; pero ¡quina regla seguirem en la pronunciació tan bon punt com nos separam de la comuna? Nos tres mes antichs poetes se menjavan moltes vocals y poch ó molt los ha seguit en aixó un dels lloats catalanistes, presentant una innovació ó mes be renovació digna de advertencia y estudi. Mas havem de considerar que com també ha succehit en la llengua castellana, la cual no desconeixia les elisions y ha acabat desterrantles del tot (en quedan reliquies en *al* y *del*), la reflexió gramatical y la tirada mes

literaria y académica de la llengua ha restituit en la escriptura catalana moltes vocals que abans se elidian y sens les qual apar que cualsevol dictat se vulgarisa.

¿Que va que no hem conseguit complaure á ningú y que les nostres opinions han semblat rares, ja á lo un, ja al altre dels lectors? Donchs la que anam ara á expressar, ans de concloure, temem que ho semble á tots. Dihemla d'una vegada. Nosaltres creyem que qualsevol sia lo sistema ortográfich que s'accepte, á ell se deu acomodar la pronunciació y aixís procurárem ferho desde 'l principi llegint per exemple en Ausias March *asenyalades* y no *asenyaladas*; en Lopez Soler *astre benigne* y no *astra benigna*, en Aribau *serras* y no *serres*, *llavors* y no *llavós*. Si aquesta no passa deuria passar y valdre la regla següent: «Lo poeta que vulga que un consonant, un assonant ó molts assonants se formen seguint la seva propia pronuncia vulgar y no la mes literaria ó la mes clássica, que ho mostre en la ortografia.» Exemple: si vol que *ar* se pronuncie *a* que escriga *á* y no *ar*; si vol que les finals se pronuncien *as* que escriga *as* y no *es*. Motiu: Lo dit poeta no ha de voler que lo llegidor que per sistema ó per naixensa usa de una pronunciació mes clássica, endevine ó accepte la del mateix poeta si aquest no 's dona lo trevall de advertirla. Es ver que en la poesia vulgar y també en la popular (que en punt á versificació no sempre es bona guiadora) y áduch en molt bons poetes lletrats se trovan exemples de eixos (pera nosaltres) mals consonants ó assonants, mes de alguns sabem que n' han fugit y esperam (y ab aixó sol no será mal aguanyat lo present article), que 'ls altres s' esmenarán de aquest pecatet (1)

Grat sia a Deu, ja hi som, usant de las bones paraules de un poeta. Ja havem arribat á la conclusió. ¿Quina será aquesta?

(1) Havem parlat tan sols de ortografia y pronunciació. Altres coses hi ha que demanan mes estudi, al menys per part nostra. Parlarem de una qu' es molt clara, recordant ab eixa ocasió que per haverse queixat uns mantenedors de que no tots la sabessen va correr y 's va confondre la veu fins á un diari que entengué que 'ls dits mantenedors no la sabian. Es l' us del *llur*, originat del genitiu *illorum*, que al principi era inflexible com es encara lo italiá *loro* y que despres se convertí com també en frances y próvenzal en adjectiu posessiu declinable. *Llur* es a *seu*, com *nostre* y *vostre* a *meu* y *teu*, es a dir, que senyala pluralitat de posesors. Una explicació poch diferent doná ja en son *Sistema gramatical* un dels lloats catalanistes.

Pensam que hi hauria de haver dues menes de llenguatge:

1.ª Una literaria general (y si no's vol dir catalana no's diga de cap manera llemosina, sino catalano-valentino-baleàrica) la qual es en substancia, la que, com havem dit, ha sigut derrerament restablerta y la que, ab poques diversitats s'escrivia encara per tot arreu cap á la fi del segle XV y comens del XVI; trayentne vulgarismes, llatinismes y paraules forasteres; prenent lo bo de la llengua moderna com es, segons nos apar, la diferencia de les expresades formes indicatiues y subjuntives, seguint sempre lo precepte que donava 'l vell retórich de triar lo mes nou de lo antich y lo mes antich de lo nou, y no volent ésser, com de certs llatinistes deya Heinnecci, mes ciceronians que 'l mateix Cícero. 2.ª Un altre llengua particular y variable, es á dir molts dialectes diferents ahont sense portar les coses massa enllá, se representás lo modo de parlar de cada encontrada, com ja s'está prop de ferho en certs escrits cómichs y 's podria fer en obres series de un temperament molt especial á un determinant territori.

Aquest sistema tendria los seus grops y mals passos (també 'n tenen los altres), pero portaria molts avantatjes literaris y filològichs.

M. MILA Y FONTANALS.

PENSAMENTS SUJERITS

PER LA PRÓXIMA

FESTA DELS MORTS

La humana historia es un mar, que desde 'l port del paradís terrenal està continuament creuhat de naus, que á misteriosas platjas se encaminan. Ja á mils se contan las generacions que han desembarcat en lo lloch del etern descans; ¡quanta varietat de formas han ofert á la observadora mirada los baixells en que han viatjat los pobles, que uns á altres se han suxehit com las onas, que per la peregrinassió los han passejat!; de quanta varietat de suxessos testimonis han sigut las ayguas movedissas, que ara mansas, ara turbulentas y moltas vegadas tempestuosas, sempre han portat á la frontera de la vida las atropelladas multitudes! ¡De quanta sang estan tenyidas las onas de aquest mar! ¡quantas coronas de llor y de olivera; quantas diademas de or y diamants son joguina entretinguda de la sua cristallina escuma! ¡quantas espasas, que á pobles enters sepultaren baix la llosa de la ambissió ó de la venjansa, sepulta en sas inmidables entranyas, aquest gran mar del temps! Mes altas las montanyas de sas ayguas que las mes sorprenents alturas, edificadas per lo talent y per lo geni, á totas las tapa aquesta espantosa llosa, que es diu *lo passat*.

Tot ha passat!! la riquesa, la gloria, las alturas de xeixanta setgles! ¡los grans sabis, los grans capitans, los grans artistes, los grans pobles; Egipte ab lo seu Sesóstris; Phenicia ab lo seu Hiram; Assiria ab lo seu Nabucodonosor; Persia ab lo seu Ciro; Grecia ab lo seu Alejandro; Roma ab los seus Céssars; ¿que son devinguts? Han passat; las onas del temps sepultan quasi tots los monuments que alsaren, los llibres que 'ls seus sabis escrivieren, las divinitats ó ídols que ab lo seu orgull fabricaren! Sos tronos, sos altars caygueren al fons de aquest mar, que apres d' engolirse tots los homes

y totas las obras de tots los setgles, está famolench com lo jorn que comensá lo bram de sas dejunas ayguas!

Esglayador abisme 'l de la historia humana! Son fons negre guarda la primera gota de sang de la que la nostra sang es filla; las cendras del paternal cor á qual impuls tots los nostres cors baten; el bressol de la humanitat descansa en ell: allí jau lo primer llit nupcial del home, allí las despallas de la primera cabanya, abrich de la primera familia! Espantós recort, com amargas la mel de la existencia que el dit de Deu, posá en nostres tremolosos llabis!

¡Ay, hermosa societat humana: tas conquistas, tos progressos, tas glorias, tas grandesas són, endoladas per lo pensament de ton fi; tot vá al fons de aquest mar; la nau en que tu passejas, avuy empavessada y orgullosa, s'estrellará com se han estrellat totas las que 't precehiren, y la generació que portas al cor, la que avuy s'embarca per seguirte, desde la balustrada de sa nau, mirará y dirá: mirant al fons, *ha passat*.

Ha passat!

Mes ¡oh Deu de la vida! es possible que criasseu al home, imatge vostra, sols per ensenyarli rápidamente las vostras grandesas, sols per fer naixer en son cor el llegítim desitj de la immortalitat, sols perque anhelés gósar per sempre de vos y de vostras obras; que embarquessen aquest ser sensible é intel·ligent perque atmirés las extensas platjas, que tenen maravellas per arenas, y que despres de habervos vist en la magnificencia de las vostras obras, y de habervos cantat l'himne de la vostra alabansa, contemplarvos en lo mirall de la creació, li digueu: «Prou, fill meu, prou has cantat, prou has atmirat, prou has desitjat; t'he embarcat á la vida perque vinguesses á estrellarte en la mort; t'he fet per tenir lo gust de desferte; te he il·luminat perque te enamoresses de la llum y te desesperesses davant la certesa de que tornarias al fons de las tenebras; he fet que coneguessis la diferencia que va de ser home á ser pols, per afondir en ta ánima l'horror de esdevenir un grapat de la pols que trepitjas! Es creible que Deu escrigués ab lletras de estrellas l'anunci de la sua gloria, en la nit, y que encengués de dia el sol, perque al resplandor de aquesta colossal llantia, l'home s'enterés de la divina inmensitat, perque un moment despres sentís la veu carinyosa del autor de

tants prodigis dientli: «ja m' has conegut, ja m' has desitjat, ja m' has amat; prou he fet de tu, tot ha acabat per tu!»

No. La idea de la dignitat de Deu y lo sentiment de la dignitat del home se revoltan contra aquesta pressumpció. La fé y l'humanitarisme condemnan tota escola materialista. La pols que pensa, no pot renunciar á la esperança del seu pensament sense abdicar ab villania, la sua alta y quasi soberana realesa.

Sent aixó, mentres que quants contemplan las ruinas de la humanitat enfonsadas en el temps y en el espay, guiats per lo criteri racionalista, murmuran del curt y estret destí del home; los que miran la historia desde las alturas de la fe exclaman: «no, no ha passat la humanitat de ahir; en eix abisme que 'ns esglaya y aterra, quedan las obras materials del home, las despallas de la sua vejetació, la pols que ja á la pols tocava; mes l'esperit que ideava las obras, que dictava las lleys, que combinava las civilisacions, que formava 'ls talents y enaltia als genis, no ha passat; no ha mort l'home imatge de la vida; viu, y viu en una regió de pau perpetua, de goig aquí incalculable; ó viu, ab lo remordiment de no haber sapigut aprofitarse de las lliçons de la veritat y de la justicia.»

Eix es lo criteri cristiá; eixa es la consoladora y digna doctrina de l'Esglesia que proclama la immortalitat del ánima. Docma completament de acort ab las nostras aspiracions, y ab lo sentiment de repugnancia, en nosaltres sempre encés; á tot lo que signifiqui destrucció total y definitiva de nostre ser.

Segons el cristianisme, la vida humana no te fronteras; la mort no es mes que la línea equinoccial; el pas de un á altre hemisferi; el fi del viatge; la arribada al port; en aquest port se estrellan y enfonsan las naus frágils, que després nos servirian ja; mes allá en lo nou port, esperan lo nostre desembarch munió de celestials esperits, que obrint las suas alas, forman novas y mes seguras y mes lleugeras naus, que 'ns transportan, no per ayguas borrascosas, sino per suavisims y purissims ayres al port de nostre dols y perpetuo descans.

Allí, reclinats en lo pit del Criador, contemplan los que en alas de la virtut santa á tanta altura pogan arribar, vehuen no entre mitg de glassas y ab lo reflexo d'espills,

lo manantial de las hermosuras y bellas, la qual sombra prenem aquí com resplendent llum; allí, sentintse lliures de las cadenas de la vida material, regnant no las lleys estretas del temps sino las infinitas de la eternitat; no la tempestat de las passions destructoras, sino la calma imperturbable del amor, sempre creixent, de la pau fundada en la eterna justicia, s' abrassan fraternalment los que conquistaren lo títol de sants; allí gosan, allí se dilatan, allí senten eternisarse lo seu inagotable plaher.

La esperança de eixa glorificació es la única que suavisas y destrueix la tristesa de la sentència contra l' home dictada.

Eixa esperança sembla en los cors dels faels la Esglesia, quan en la festa del morts, reunintnos en los sagrats temples, nos exita á pensar en los que 'ns avansaren en la peregrinació temporal. Ella, mare sempre compassiva, recorda que molts dels fills engendrats per la seua caritat, nutrits ab la llet de la seua doctrina, fortificats ab la gracia dels seus sacraments, foren despedits en la frontera del temps per el dols abrá de las seuas entranyas.

¡Son morts á la terra! *¡han passat!* diuhen los mortals, porque no poden veurerlos ab los ulls de la carn, despertarlos ab la carnal llengua; ¡ja no existeixen! exclaman, porque no contestan á sas preguntas, no alternan en sos discursos.

Mes no, diu la mare de sas ánimas, la Esglesia de la veritat; no han passat los que son morts; los morts viuhén; y la vida dels morts no mor ja; lo sepulcre es un bressol: el que jau en ell, comensa una vida il·limitada, no te ja de morir; la mort lo ha immortalisat; qui mor naix; el naixement per la mort es resurrecció; y naixer per resurrecció es igual á naixer per no morir.

De lo que s' infereix que segons la Esglesia, lo bressol es mes un sepulcre, que lo mateix sepulcre, porque devant del bressol está la mort; y 'l sepulcre es mes bressol que lo mateix bressol, porque devant del sepulcre está la vida. El noy vé al bressol per morir, l' home va al sepulcre per ressucitar. El bressol es lo punt per lo qual lo ser passa del no rés al sufrir; lo sepulcre es lo punt, per lo qual lo mortal passa del sufrir al gosar.

Sí, el gosar, suposant que durant la sua peregrinació no

hagi resistit à la veu del Senyor que, com diu l' Esperit Sant, *conduex al just per la recta via*; y que si del dret camí no se aparta, *li ensenya el regne de Deu: ostendit illi regnum Dei*.

No deu, donchs, estranyarnos que una escriptora del nostre temps, en unas inspiradas meditacions sobre la mort, exclamés: «Oh! quant la hora será arribada, y l' àngel de pau de aquell millor mon, que n'dihem la mort, me tocarà per emportarsem lluny de la terra, no ploreu, amichs! Jo aniré ab mon pare. No ploreu sobre las mevas mortals despullas, porque jo estaré ja reunida ab la meua primitiva familia, y habitaré en lo mon admirable dels beneventurats esperits. Hauré llavors tornat á veure aquells estimadíssims sers, que he perdut aquí baix. No ploreu, porque no tindreu motiu de plorar com jo tampoch ne tinch de plorar la ausencia dels que disfrutan ja de la gloria del regne de Deu. Allí están aquells que mes endintre han estat del meu cor; allí las joyas mes preciosas de ma vida; allí está mon Jesus, allí mon Deu, als quals peus, mon Jesus me acompanyará. No ploreu; vosaltres vindreu també un jorn á reunir-vos ab mi y ab mon pare. Y quan vindreu, veurán també los vostres fills brillar la dolça rialla de la esperansa en vostres suplicants llabis» (1).

David, ab divina inspiració deixá escrita la verdadera fórmula de expressar lo sentiment del home que creu, quan empren la última jornada de la vida: «*La alegría vessa del meu cor, quan penso en las paráulas que se m' han dit: ANEM Á LA CASA DEL SENYOR*» (2).

Eix es el fi del viatge: *la casa del Senyor*; aquella Jerusalem, edificada com la mes hermosa ciutat, junt á quals llindars, los peus del profeta estavan clavats, com si fossin de marbre.

Gloria sia per sempre á la Esglesia cristiana que en canbí de alguns saludables preceptes hermojeja la mes negra perspectiva; la vista del sepulcre.

Si vos espanta la mort, porque no la habeu vista sino sentada en mitj de cadavres podrits, de ossos descarnats, tenint per fills generacions de cuchs que 's revolcan y uns ab altres se devoran, veniu y la veureu falaguera y agrado-

(1) Meditacions sobre la mort, per Victoria, reyna de Inglaterra.

(2) David, salm. 121.

sa: mireu un sepulcre cristià: la Esglesia coloca sobre d'ell un àngel que té alsat lo bras dret, senyalant ab lo dit lo cel que mira; posició filosòfica que diu, sens parlar, al que va à buscar al parent ó amich perdut dintre aquella ossaria: *no està aquí aquell que buscas*: NON EST HICH; *s' ha alsat ja*: SURREXIT; *se ha adelantat, lo trobaràs en la celestial Galilea*: PROCEDET CON LA GALLILEAM.

Creu la Esglesia en la vida dels que han mort; per açò, rega ab aygua beneyda lo vas mortuori; lo rega y no se rega la llevor que se sap es ja morta; rega las cendras dels antepassats, perque aquella santa humitat alsi fins al etern un vapor que ablañi las entranyas misericordiosas de Deu, y perdoni las faltas de las ànimas que visqueren un jorn en aquellas despallas.

Moltas reflexions ocupan la nostre imaginassiò nascudas de la naturalesa de la festa dels morts, totas consoladoras, totas edificants, totas fraternals.

Eixa festa honra à la Esglesia, perque en ella se mostra especialment mare, que propia de mares es no olvidar-se dels fills que s' han perdut; honra à la societat cristiana, per los sentiments fraternals que esplaya, inclinant-se sobre las tombas dels germans, que ja res mundà poden donarnos; reanima nostre valor y fá llum lo sentiment de nostra dignitat, puig, qui dupta que l'home immortal, semblant à Deu, es mes alt y mes gloriós que l'home, que semblant à la bestia, trobés son fi en la terra!

Lo jorn dels morts es, donchs, una gran llissó de filosofia cristiana; estudiem aquesta plana del llibre de la profunda, humanitaria y divina moral.

Quan las ploradoras campanas nos cridin en aquell jorn, anem à la Esglesia, no com qui vá à contemplar las despallas de la mort, sino com qui vá à cobrar esperansas de vida. Aquell jorn, lo temple no sols es lo lloch en que se nos recordan nostras miserias; es la escola ahont se nos ensenya la nostra immortalitat.

EDUART MARIA VILARRASA.

LLETRAS CATALANAS

A lloch comú es passada aquella frase dihent que lo millor es enemich de l' bo, ab la cual se vol significar que moltes vegadas, buscánt lo perfet fora de temps ó esperança, se prescindeix de lo útil y possible. Dihém aixó perquè may se cregue que, cuan nos congratulém, admirantlos, de l's progressos realisats en lo renaixement de nostras lletras, volguém anar mes depressa de lo que s' deu y pot exigir-se á nostres ben volguts cultivadors de la llengua catalana.

Aixís, per exemple, si be compreném, respectém y fins á cert punt participém de lo criteri de aquells que desitjan que nostre teatre dongue un pas en avant, fent alguna cosa que constituesque verdadera escola y justifique sa rahó de esser; no podém creurer arribat lo venturós instant en que aquest pas se dongue, faltant, com faltan, moltes condicions pera que lo dit progrés se porti á cap ab esperansa de resultat felís. Innumerables vegadas hem sostingut que nostra escena, mes que de *teatre català* es de *teatre en català*; pero de aquí á pensar que nostre poema dramátich pot reflectar lo temps present, com los dramas de Calderon reflectan lo temps del gran ingeni espanyol, hi ha una distancia molt gran, que han de recorrer plegats los escriptors, los fets generals del país y lo mateix públich. Mentres tant ¿no es res haber arribat en deu anys, desde l's sainetes de En Robreño y de En Renart á las comedias de En Solery de En Arnau? ¿No es res haber obtingut que lo públich de nit alterni l' opera italiana ab lo drama català, y l' públich de tarde trovi preferibles las *Joyas de la Roser* y la *Mitja taronja* á la *Monja sangrienta* y la *Inquisicion por dentro*?

Molt, realment, falta fer, pero molt se ha fet y molt depressa: caminém decidits y fermes hasta 'l fi; pero no corrém de tal manera que poguém perdre l' alé ó entrebancarnos.

Mes rigurosos creyém poder esser en altre género lliterari, que de alguns anys á eixa part se 's estacionat de una

manera trista y tal volta ha donat algun pas enrera. Nos referim á la poesia lírica.

Quiscú conegue los rudiments retòrichs sab ab cuanta mes rahó poden tenirse exigencias á los poetas lírichs que á l's dramátichs, no perquè s' necessite major geni per compendre un bon diálech que un bon romanso, no perquè la trascendencia de lo que s' veu representar sia major ó menor que la de aquella composició que s' recita ó s' canta; sino porque á un treball complicat li es deguda mes tolerancia que á un sensill, y porque cuantas mes son las parts que han de armonisarse y los objectes que han de satisfèrse, menor es lo dret del públich y fins lo de la crítica, cuan lo fruit del renaixement lliterari no ha sortit encare, sens dupte per falta de temps, de la etat de infantesa. La poesia lírica naix en los pobles avans que la dramática, y degut á eixa especie de primogenitura y á que los elements de son organisme se desenvol·lan ab mes prontitut que los de sa germana, s' deu probablement, com demostra la experiencia, que l' teatre jau encara en lo bressol, quan lo poeta lírich ha donadas ja provas de virilitat, bon gust y progrés efectiu. ¿Com se esplica, donchs, que en lo renaixement de las lletras catalanas s' hage infringit aquest ordre regular del progrés?

A nostre modo de veurer, la estranya anomalia te una sensilla rahó de esser. Lo despertament de nostra lliteratura fou produït mes de l' entusiasme que de l' càlcul, mes de l' imaginació que de l' estudi. Uns cuants hòmens de lletras cultivaban per gust una poesia que tenia tot lo aspecte del monument arqueològich; y part per lo desitj de estendre lo vell género ab son trajo de novetat; part obehint, tal volta inconscienment, á un efecte de reacció produït por un sistema polítich desatinadament centralisador; varen resucitar las antigas trovas, que cridaren de prompte la atenció com pogués una disfressa fora de Carnestoltes. Pero la disfressa era elegant; recordaba ab bon sentit un temps en moltes cosas mes felís pera Catalunya, y l' foch de l's genis catalans, que solament tenia necessitat de una guspira per esser flama y comunicarse, va produhir de prompte una munió de poetas, que existian sens dupte, pero necessitaban una ocasió oportuna per manifestarse.

De aquí los *Jochs florals*. Esta institució, recort de la vellura, es dir, recort de l' temps en que Catalunya era la vera patria de l's catalans, venia á esser l' *aerco pago* de la renaixensa lliteraria. Podia haver fet molt y ha fet menos de lo que podia. En lloch de restablir l' escola antiga, armonisantla ab los progressos de las lletras per tota Europa; en lloch de disposar y facilitar los estudis indispensables pera que lo ressucitat gosi de bona salut; en lloch de anar á l' esdevenidor per lo camí trillat del passat y lo mes incert del present; la institució de l's Jochs florals, ab sos mantenidors y adjunts, ab sos mestres en gay saber y sos premis ordinaris y estrordinaris, s' es limitada á organisar una festa anyal, en profit, principalment, de la jovenalla que hi llueix sos vestits de primavera; festa en la cual los poetes, y encara mes las composicions premiadas, fan menos paper que la flor natural que regala l' jardiner S. Martí, y la música de 'n Saldoni que costea l' Ajuntament.

Ni ataquém l' institució, ni menys á los digníssims membres de l's setse tribunals de mantenidors creats fins are, de l's quals inmerescudament hem format part duas voltas; pero es la veritat del fet que nostres Jochs florals han tingut mes de agradables que de útils, mes de ball que de academia. La falta está, segons nostre humilt concepte, en que mancá, desde son origen, pensament lliterari, com si la renovada institució no tingués altre objecte que atjudicar justament lo títol de mestres á una dotzena de escriptors, de l's quals, molt avans de entregarlos lo diploma, se sabia que l' tenian ben guanyat per sos talents y estudis.

Hem dit que faltaba pensament en la renovada empresa, y hem de completar nostra idea. Lo pensament que faltaba es lo pensament práctic. No basta adoptar un lema per creure haber fundat una escola, no basta dir á l's poetes: inspireuvos en los sentiments de *Patria*, *Fides Amor*, per resoldrer un problema tan difícil y complicat com lo renaiement de una antiga lliteratura. Es dir, segons nostra manera de veurer, lo temple estaba dedicat á bonas divinitats, pero era precis haber reunit materials pera construir lo temple. ¡*Patria!*... Certament la idea de la patria es una gran font de inspiració, pero ¿qué se ha fet per popularisar l' coneixement de la patria? Poch menos de res: oferir un premi á l' autor de la poesia que millor tractés un assumpto

històrich ó una costúm de l' país. ¿Qué ha resultat de aixó? Que essent lliure l' autor pera elegir assumptos; bastantli per tant coneixer de cualsevol fet aislat de la historia; ha pogut prescindir molt bé de rompres l' cap estudiant los fets, costums y proesas de nostres pares; de ahont havia de naixer la verdadera idea de la patria catalana. De aquí que la major part de las poesías hagen recaygut sobre fets y personatjes tan coneguts com los Peres y Jaumes y l' manossejat compte de Urgell, ni mes ni manco que si Catalunya s' hagués reduhit á las proesas ó malas venturas de eixos tres hòmens.

Suposém que 'n lloch de ferse los Jochs florals com se han fet, s' hagués escullit tots los anys un diferent assumpto històrich per tema de un premi ordinari, tenint bon cuidado de subjectar l' esculliment á un cert criteri, cuan no hagués sigut altre que l' cronològich. Desde luego se hagueren obtingut tres grans aventatjes. Primera, que essent un l' assumpto per tots los lluytadors, lo premi hauria recaygut atés lo mérit relatiu de las composicions, y no en consideració á l' mérit absolut de cada una, com are s' fa, contra las lleys naturals de tots los certámens. Realment ¿quin punt de relació existeix, per exemple, entre un *soneto* á la defensa de Gerona y la llegenda d' En Pere sense po? Y n' obstant; una y altre composició poden obtar á l' premi de *Patria*, segons las prácticas del Consistori.

Altre aventatge haguera estat que, essent diferent lo assumpto quiscun any, los poetas catalans s' hagueran vist obligats, vullgas que no, á estudiar l' historia, pas á pas; ab lo cual guanyaria no poch la ciencia y lo sentiment patriòtich, puig la patria es mes volguda sempre y quant es mes coneguda, sobre tot quant la patria es Catalunya. Y la tercera aventatja hauria estat que las poesias premiadas, de las quals no debia esperarse fossen vulgaritats, com no ho son las que han merescut premi, hagueren constituït, á la hora present, lo comensament de un *Romancer*, en lo cual lo país hauria trobat, en especial las classes humilts de la societat, una vera escola de patriotisme y de bon gust lliterari.

Altre tant podriam dir de l's lemas *Fides* y *amor*, lemas que no basta sentir, lemas que no basta expressar aisladament, lemas que es precís conduhir de la manera deguda,

si la poesia religiosa y amatoria ha de produhir *algo* mes que quatre sospirs á la lluna per un col·legial de ahir, ó un grapat de desatencions á Deu per un metrificador de goigs.

Per convensers de estas veritats y de quant útil fora posarhi remey, basta llegir y comparar los tomos publicats per lo Consistori de l's Jochs florals. Consideradas las poesias en general y desapassionadament, las últimas son inferiors á las primeras; y lo que es mes trist, aquellas son, salvas algunas, pobres imitacions de eixas. Sos autors, que no mancan de geni ni de coneixements lliteraris, se veu que caminan casi be á las foscas per un camí poch trillat. Y aixó 's deu á que careixen de escola, treballant aislats y quiscun ab sos esclusius recursos propis, ab son criteri únich, ab son instint y gust per tota norma y cátedra. Adhuc aixis produeixen bellas, molt bellas composicions, que honran á sos autors; pero la inmensa majoria de ellas res perderian en ser traduhtidas á altres idiomas; y no es per donar á llum composicions cosmopolitas que mereix la pena de treballar en la restauració de una lliteratura que ha estat poch menos que agonitsant. Los catalans son fills de Espanya, y si la renaixensa de las lletras catalanas tingués que reduirse á escriure en l' idioma de la provincia alló mateix que s' pot escriurer, ab igual éxit, en lo idioma de la nació, francament diriam que nostres vers poetes fan molt mal renunciant á lo camp mes conegut, mes gran y fins mes profitós de 'l Parnás de Castella.

¡Canteu, los inspirats de Apolo, en llengua de vostra terra, las nobles gestas de vostres avis, los costums de vostres pedregosas montanyas y de vostras valls sembradas de flors! Canteu en la llengua que vos parlaba vostre mare la vida que porteu en las cabanyas de vostres boscos, los balls que tenen lloch en vostres mitx arruinadas plassas; la vista que 's descubreix desde l' campaná de la esglesia ahont foreu batejats; fins la nina de vostres amors, si aquesta nina porta la casta caputxa y la típica espartenya de Catalunya! Pero sempre que vos proposeu cantar la lluna y l' sol y l' mar y tots aquells assumptos que son identicament los mateixos en la terra catalana que en lo estrem de nostre planeta, canteu en llengua mes coneguda, que l' obligació del poeta, sempre que no perjudica la especiali-

tat de sa composició, es fersé entendre del major número possible.

Sens dupte lo novell planté de escriptors catalans té en son descárrech que ni se l's ha exigit mes de lo que saben, ni tindrian ahont apendre los qui volguessen saber mes; sens dupte nos dirán que malament poden esser deixebles allí ahont no hi ha escola ni professors; sens dupte argüirán que ni sisquera es possible exigirlos que escrigan gramaticalment allí ahont ni hi ha reglas gramaticals de comú acort fixadas. Tenen rahó que l's hi sobra. Los iniciadors de la renaixensa de las lletras catalanas se han detingut á meytat del camí, y en lloch de ajustar sos actes á l'lema de la Academia espanyola, *limpia, fija y da esplendor*, prefeixen disputar eternament, sens arribar á cap conclusió, si tal paraula es ó no es arcaica, y si tal terminació de verb deu esser en e ó en a; deixant al pobre aprenent en los mateixos ó mes duptes que avans. Nosaltres no preteném ni sisquera coneixer un borrall de catalá, pero compre-ném la necessitat ab que ha dit lo festiu, fecundo y llorejat Pitarra, que ell escriu catalá *de 'l que ara s' parla*; es dir, que ell escriu com vol, ja que no pot escriure á gust de tots.

Reasumint: creyém que ab posterioritat á nostres Jochs florals se ha fet bastant, pero no tot lo que s' podia fer; creyém que hi ha en Catalunya bona terra lliteraria per rébrer la sementera, que li fa falta; creyém que las personas caracterisadas de nostra lliteratura emplearian molt millor lo temps en cumplir la obra de misericordia de ensenyar á qui no sap, que en estérils pléts que may se fallan, ó en lluytas en las quals, fassen lo que vullgan, se transparentan personals petitesas. Deu li pach á qui acomplezca sa missió, y ho tingue en compte á los qui no fan tot lo que podrien per las lletras patrias, y permeten que tans genis juguen á puput en lo Parnás de Catalunya.

MANEL ANGELON.